

УДК 159.947.5:[378.018.8:159.9-051]

ORCID: 0000-0001-7175-3286

*Тетяна Сергіївна Філатова,
аспірант, викладач кафедри психології,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україні
tatjana_filatova@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩИХ МОТИВІВ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

У статті розглянуто питання теоретичного і практичного дослідження професійно-значущих мотивів, які впливають на вибір майбутньої професії. Розкрито суть понять «мотив», «мотивація», «установка». В результаті аналізу психологічної літератури встановлено, що до професійно-значущих мотивів вибору професії відносять зовнішні та внутрішні мотиви, а також професійні установки.

***Ключові слова:** мотив, мотивація, професійно значущі мотиви, професійна установка, професійна діяльність.*

ORCID: 0000-0001-7175-3286

*Tatiana Filatova,
Postgraduate, lecturer of Psychology chair
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman, Ukraine
tatjana_filatova@ukr.net*

FEATURES OF FORMATION OF PROFESSIONALLY SIGNIFICANT MOTIVATIONS IN FUTURE PSYCHOLOGISTS

The article considers the issues of theoretical and practical research of professionally significant motives that influence the choice of future profession. The essence of the concepts "motive", "motivation", "installation" is revealed. As a result of the analysis of the psychological literature it is established that the professionally significant motives for choosing a profession include external and internal motives, as well as professional attitudes.

***Key words:** motive, motivation, professionally significant motives, professional attitude, professional activity.*

ORCID: 0000-0001-7175-3286

*Татьяна Сергеевна Филатова,
аспірант, преподаватель кафедры психологии,
Уманский государственный педагогический
университет имени Павла Тичины,
м. Умань, Украина
tatjana_filatova@ukr.net*

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ЗНАЧИМЫХ МОТИВОВ У БУДУЩИХ ПСИХОЛОГОВ

В статье рассмотрены вопросы теоретического и практического исследования профессионально-значимых мотивов, влияющих на выбор будущей профессии. Раскрыта суть понятий «мотив», «мотивация», «установка». В результате анализа психологической литературы установлено, что в профессионально-значимых мотивах выбора профессии относят внешние и внутренние мотивы, а также профессиональные установки.

Ключевые слова: *мотив, мотивация, профессионально значимые мотивы, профессиональная установка, профессиональная деятельность.*

Постановка проблеми. В психолого-педагогічній літературі, наукових досліджень, присвячених розкриттю життєвого, професійного шляху людини, в аналізі психологічного змісту тої чи іншої діяльності, у тому числі, чітко простежується увага до аналізу мотиваційної сфери. Розуміння причин, які зумовлюють професійний вибір особистості, що впливатиме на успіх діяльності, можливо через адекватне виявлення та дослідження мотивів, їх структури, що відображають рівневі взаємозв'язки індивідуальних особливостей та особистісних особливостей. Їх аналіз передбачає вивчення мотивів, інтересів, спрямованості особистості, а також основних емоцій та емоційних станів, тих властивостей, які в сукупності можуть виступати в ролі рушійних сил тої чи іншої діяльності, визначати конкретний професійний вибір, характер оволодіння професією психолога.

Проблема вибору професії, оволодіння професійними знаннями, тривалий час виступає в ролі особливої за своєю значимістю областю психолого-педагогічних досліджень. Актуалізація проблеми професійної діяльності на сучасному етапі суспільного розвитку визначила зростання психологічних, соціологічних, екологічних, акмеологічних, психофізіологічних досліджень, спрямованих на встановлення факторів, що детермінують професійний вибір і самовизначення людини – суб'єкта праці. Вибір професії – це не тільки вибір тієї чи іншої професійної діяльності, а й вибір життєвої дороги, пошук свого місця в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У досліджуваних нами роботах психологів Г.А. Фортунатова, А.В. Петровського, А.Н. Леонтьєва, В.С. Мерліна, В.Г. Асеева, Е.Е. Насіновської, Ю.М. Орлова, Є.П. Ільїн, Д.А. Леонтьєва, М.Ш. Магомед-Емінова, В.І. Ковалева, А.К. Маркової, М.Г. Рогова, А.А. Реан дано глибокий аналіз сформованих в психології підходів до проблеми мотивів і мотивації, і відзначається, що між різними школами сучасних психологів намічаються істотні розбіжності в деяких конкретних деталях, пов'язаних з трактуванням поняття "мотив". Різноманіття теоретичних і експериментальних підходів у вивченні мотивації породжується, по-перше, різними філософськими орієнтаціями сучасних психологічних шкіл, по-друге, суперечливістю і складністю цього явища.

Отже, **метою статті** є аналіз і виявлення особливостей формування професійної мотивації майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. В даному відношенні необхідну інтенцію дослідження обраної нами проблеми утворили роботи Б.Г. Ананьєва (1977, 1980), а також позиції відомих вчених, що розглядають проблему індивідуальності. У роботі «Людина як предмет пізнання» Б.Г. Ананьєв так визначає свій підхід до вивчення особистості: «Єдиний чоловік як індивідуальність може бути зрозумілий як єдність і взаємозв'язок його властивостей як особистості і суб'єкта

діяльності, в структурі яких функціонують природні властивості людини як індивіда. Інакше кажучи, індивідуальність людини можна зрозуміти лише за умови повного набору характеристик людини. Отже, людина як індивід (*Homo sapiens*) і як людство (суспільство в його історичному існуванні) становить підставу для будь-якого визначення стану кожної окремої людини, що є індивідом, особистістю й індивідуальністю» [1, с. 178].

Досить велика кількість досліджень і наукових праць з проблеми мотивів і мотивації, в тому числі і мотивації навчальної діяльності, мотивації професійного вибору, супроводжується різноманітним точкам зору на їх природу і виконуваними ними роль в структурі діяльності людини. Проблема мотивації, будучи однією із фундаментальних для психологічної науки, знайшла своє відображення в роботах багатьох відомих вчених.

У своїх різних аспектах вона розкривалася К.А. Абульхановою-Славською, В.Г. Асеевим, А.А. Бодалевою, Б.С. Братусем, А.В. Брушлінським, В.К. Вілюнасом, Л.С. Виготським, Б.І. Додоновим, А.Г. Здравомисловим, Є.П. Ільїним, В.І. Ковалевим, Д.А. Кикнадзе, А.Н. Леонтьєвим, В.С. Магун, А.К. Марковою, М.В. Матюхіною, В.С. Мерліном, Ю.М. Орловим, А.В. Петровським, А.А. Реаном, М.Г. Роговим, С.Л. Рубінштейном, П.В. Симоновим, Е.С.Чугуновою, Д.Н.Узнадзе, П.М.Якобсоном, В.А. Якуніним і багатьма іншими вченими. Мотивація і мотиви також вивчалися Дж. Аткинсоном, А. Адлером, К. Левінім, А. Маслоу, Н. Мюрреєм, Ж. Нюттеном, Г. Олпорт, В. Тоулменом, Х. Хекхаузенем, Г. Холлом, В. Франкл, З. Фрейдом, К. Юнгом та іншими зарубіжними дослідниками.

Відзначаючи відмінності в поглядах на сутність мотиву, важливо побачити, що багатьма вченими (І.А. Васильєв, М.Ш. Магомед-Еміне, 1991; В.А. Іванніков, 1985; Є.П. Ільїн, 2000) підтримується думка про необхідність розгляду мотиву не як окремого фактора, а як сукупності взаємопов'язаних факторів, що ініціюють поведінку і діяльність, мають свої функції, по-різному включених в цілісний процес мотивації. У дослідженнях психологічних явищ спроба шукати одну-єдину детермінанту того чи іншого явища - це безвихідний шлях, так як будь-яке явище визначається системою детермінант вважав і Б.Ф. Ломов (1984). Істотно, що прихильники багатокомпонентного підходу до мотивації розглядають мотив як з'єднання уявлень і почуттів (В. Вундт, 1897), як складне психічне утворення (Д.Н. Узнадзе, 1966), як складне інтегральне психологічне утворення (Є.П. Ільїн, 2000, 2002).

Мотив, як системоутворюючу ознаку діяльності, розкрито А.Г. Асмоловим. Він вважає, що мотив позбавлений субстанціональності: «Ні на якому об'єкті, взятому самому по собі, не написано, що він є мотивом діяльності, і в той же час будь-який об'єкт може перетворитися в мотив (предмет потреби), придбати такі надчуттєві системні якості, як "характер вимоги", тоді і тільки тоді, коли він потрапляє в певну систему діяльності» (1982, 16 с.). Б.А.Сосновським (1993) також формулюється положення про те, що перша особливість мотиву полягає в тому, що у нього немає ніякого самостійного існування, незалежного від інших психічних утворень. Згідно з його поглядами, мотив як поняття означає специфічну функцію, психологічні представники і реалізатори якої можуть бути дуже різноманітними. Фактично таку ж думку знаходимо у Х. Хекхаузена (1986), який вважає мотив гіпотетичним конструктом.

Відзначаючи взаємозумовленість зовнішньої і внутрішньої мотивації, деякі автори провідну роль відводять першій. У той же час вони не заперечують і неодмінного наявності і значення внутрішньої мотивації (І.О. Зимня; 1999; В.А. Сонін, 1997). Дана позиція цікава тим, що в осмисленні пов'язаності зовнішнього і внутрішнього постійно

враховується роль особистісного компонента діяльності, що істотно і для початого в даній роботі аналізу взаємозв'язків індивідуально-типологічних властивостей особистості і мотивів у виборі лікарської спеціальності.

Для нашого дослідження гранично важлива теза про єдність пізнавальних і емоційних процесів. Розкрита в різних аспектах В.Г. Асеевим, Л.С. Виготським, Б.Ф. Зейгарнік, С.Л. Рубинштейном, В.Н. Мясищева, А.Н. Леонтьєвим, Є.П. Ільїн і багатьма іншими психологами, в світлі останніх досліджень, теза про єдність афекту та інтелекту більш гостро ставить питання про усвідомлення мотивів, на яке поки що немає однозначної відповіді.

Тим часом, мотив не може бути принципово неусвідомлюваним для особистості. Так, згідно з Є.П. Ільїн (2000), в мотиві, що є багатокомпонентним утворенням, одні мотиватори можуть і повинні усвідомлювати, а інші - ні. Але повністю структура мотиву не може не усвідомлювати навіть при імпульсивних діях. Звідси процес усвідомлення мотивів і вибір мотиву дії визначено Є.П. Ільїним як мотивація.

У багатьох роботах по мотивації (В.Г. Асеев, В.К. Вілюнас, І.А. Джідар'ян, Б.І. Додонов, В. Н. Дружинін, Д.А. Кікнадзе, В.І. Ковалев, А.К. Маркова, Л.С. Славина, Г.А. Фортунатов, А.В. Петровський) формується вихідне положення: вона є найважливішим структурним елементом в системі діяльності, рушійною силою людської поведінки. Звідси важливо підкреслити - діяльність особистості неможливо правильно оцінити без урахування мотивації. Також без знання мотивів неможливо і правильно оцінити вибір людиною її майбутньої професійної діяльності, успішність і неуспішність її оволодіння.

Найбільш достовірні уявлення про структуру особистості можуть бути отримані при дослідженні мотивації, взятої в співвідношення з іншими компонентами структури особистості. Мотивація часто розглядається як процес дії мотиву в двох планах: як сукупність психічних утворень, що визначають поведінку людини взагалі і як детермінанта конкретних форм поведінки, одним з приватних варіантів якого є вибір професії (П.Р. Атутов, Е.А. Клімов, 1984; В.А. Бодров, 1985). Показово, що ряд дослідників вивчає мотивацію у взаємозв'язку з такими структурними утвореннями особистості, як спрямованість (Б.Г. Анан'єв, Л.І. Божович, Е.М. Нікіреєв); з метою та намірами (Л.С. Славина, М.В. Матюхіна, П.М. Якобсон); з темпераментом (В.С. Мерлін); з потребами (А.Н. Леонтьєв, В.І. Ковалев, Б.І. Додонов, А.В. Петровський); з емоціями (І.А. Джідар'ян, Є.П. Ільїн), нейродинамічними особливостями (Є.П. Ільїн, Н.М. Пейсахов).

Останнє важливо, але тут слід звернути увагу на недостатнє число робіт, присвячених дослідженню мотивації у взаємозв'язку з гендерними і нейродинамічними характеристиками особистості, її співвідношення з особистісними якостями людини, як носія установок. Відомо, що професійні установки формуються на підставі загальних знань і уявлень про професію, її престижності, творчі можливості і проявляються в першу чергу в мотивах вибору професії (Б.І. Додонов, 1984; Н.В. Елфімова, 1988). Велике значення при цьому має характер мотивів. Якщо для особистості важлива діяльність сама по собі, то говорять про внутрішню мотивацію. Якщо ж більш значущим є престижність професії, заробітня плата, то говорять про зовнішні мотиви. Розподіл мотивів на внутрішні і зовнішні, однак, може бути недостатнім - самі зовнішні мотиви можуть бути позитивними і негативними, носити альтруїстичний характер або бути спрямованими тільки на себе [3, с. 175].

Виходячи зі сказаного, в нашому дослідженні вивчалися, як мотиви, так і зовнішні стимули вибору навчання за спеціальністю 053 Психологія. В якості зовнішніх стимулів (мотивів, по Є. П. Ільїн) нами розглядалися вплив батьків, вчителів, друзів,

спілкування з досвідченими психологами і їх приклад, вплив кіно, телебачення та соціальних мереж, вплив сформованих життєвих обставин. Особистісні ж особливості, такі як емпатійність, тривожність та агресивність ми виділяємо як властивості, що мають перший зв'язок з мотивами професійного вибору, з успішністю процесу навчання. У свою чергу, ступінь вираженості зазначених особистісних властивостей, структура мотивів і загальна спрямованість особистості, як можна припустити, мають індивідуальну (гендерну і нейродинамічну) обумовленість.

Під цим кутом зору дослідження емоційно-мотиваційних характеристик дозволяє більш точно виявити внутрішні резерви особистості для її розвитку, її тенденції, так як через мотивацію можна впливати як на продуктивність діяльності, так і на розвиток самої особистості. Дослідження ж мотивації дозволяє уточнити умови, що визначають стійкість професійного вибору.

Однак яким би не були мотиви вибору професії в цілому (єдина структура), а потім і навчальної діяльності, завжди існують найбільш значущі і усвідомлювані мотиви. Саме в їх розумінні і оцінці, людина пояснює свою поведінку, робить його осмисленим. І саме взаємозв'язок значущих мотивів, які несуть предметну навантаженість у виборі особистості, повинна вивчатися для його пояснення, для організації навчання і професійного становлення фахівця [6, с. 254].

Говорячи про діяльність оволодіння професією, багато вчених виділяють такі мотиви, як професійно-пізнавальні, професійно-ціннісні. Особистістю з домінуючими професійно-ціннісними мотивами вчення сприймається як підготовка до майбутньої професійної діяльності [5, с. 96]. Класифікація професійних мотивів, їх зв'язок з навчальною мотивацією поглиблено вивчалася В.І. Ковальовим (1988). Він показав, що за джерелом виникнення мотиви поділяються на соціальні, колективістські, процесуальні і стимулюючі мотиви.

Разом з тим, в педагогічній психології по-різному оцінюється вплив пізнавальних і професійних мотивів на ефективність навчання, в залежності від їх вираженості, від статусу в ієрархії і ін. Так, часто пізнавальні і професійні мотиви розглядаються як взаємовиключні. При всій відмінності поглядів, багатьма вченими, що важливо підкреслити, зазначається: в контекстному типі навчання у ЗВО розвиток пізнавальних і професійних мотивів виступає центральною ланкою всього процесу розвитку особистості майбутнього фахівця.

Поряд з мотивами, одним з важливих ознак, що характеризують ставлення особистості до професії, є професійні установки (Г.С. Созонова, 1999). Характер мотивації, що складається під дією установки, впливає не тільки на ефективність навчальної та професійної діяльності, а й на саму особу.

Звідси, з урахуванням сказаного про мотиви, мотивацію та установки особистості, важливо простежити, як дослідники представляють чинники і умови, найбільш сприятливо впливають на розвиток у студентів інтересу до професії, позитивної мотивації навчальної діяльності. Так Е.С. Кузьмін [9, с. 155] зазначає: «істотний вплив на формування стійкого ставлення до професії мають початкові мотиви вибору цієї професії. Вибір спеціальності на основі інтересу до професії сприяє формуванню стійкого позитивного ставлення до неї». Їм показано, що особливо тісним є зв'язок між вибором професії і мотивацією, і що саме виникнення пізнавальної мотивації, її перетворення в професійну, пов'язане, перш за все, зі ставленням студента до пізнавально-професійної діяльності, як до високо значущої цінності. Таким чином, професійно значущі мотиви отримують свою аксіологічну визначеність, що істотно для аналізу і осмислення професійного вибору.

Використовуючи в нашому дослідженні таке поняття, як «професійно значущі мотиви», ми спираємося на роботу В.Д. Федорова (1982). Їм показано, що в якості професійно значущих виступають мотиви, що відображають особистісне ставлення студентів до громадського обов'язку, своєї професійної компетентності, до себе як суб'єкта професійної діяльності. При цьому в якості ведучих мотиваційних компонентів В.Д. Федоровим виділені служіння громадському обов'язку, прагнення до досягнення професійної компетентності і самооцінка професійної адекватності.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи вищевикладене можемо зробити висновки, що без певної мотивації студент не може досягти успіху у навчанні, для одних мотивацією навчання є отримання стипендії, досягання професійних якостей у навчанні, мати гарний статус у колективі, а для інших мотивами є комунікативні потреби, престиж майбутньої професії чи суспільне значення, яке можна буде отримати після закінчення навчання.

Індивідуальна мотивація сприяє не тільки стимулюванню студентів, а й розуміння ними та осмислення цілей, визначених викладачами. Виникають самостійно визначені цілі, відбувається опанування вміннями планувати й оцінювати свою навчальну діяльність кожним студентом індивідуально. Перспективи подальшої роботи у даній галузі полягають у розробці моделі формування в освітньо-виховному процесі вищої школи мотивації досягнень майбутніх психологів у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания СПб.: Питер, 2001. 288 с.
2. Болучевская В.В. Профессиональное самоопределение будущих специалистов помогающих профессий: Монография. Волгоград: Изд-во ВолГМУ, 2010.
3. Гордієнко В. І. Розвиток особистості в процесі професіоналізації: професіогенез особистості. Психологія праці та професійної підготовки особистості: навч. посіб. / за ред. П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. Хмельницький : ТУП, 2001. С. 48–67.
4. Гусева С.М., Юрасова Е.Н. Динамика профессионального становления психологов. *Ярославский педагогический вестник*. 2003. №2. С. 1–4.
5. Деева Е.В. Социальная успешность как фактор профессионального становления молодежи. *Социально-экономические явления и процессы*. 2013. №6. С. 205–209.
6. Жмакина Н. Л. Формирование профессиональной компетентности специалиста образовательного учреждения. *Вестник Нижневартковского государственного ун-та*. 2010. № 1. С.1–7.
7. Забелина А.В. Проблема самоактуализации личности. *Гуманитарные ведомости ТГПУ им. Л.Н. Толстого*. 2013. №3. С. 26–32.
8. Ильин Э.П. Психология для педагогов. Питер, 2012. 638 с.
9. Логвинов И.Н., Логвинова М.И., Логвинова Т.И. Ценностные ориентации представителей современных молодежных субкультур досуговой и учебно-профессиональной направленности. *Научно-методический электронный журнал Концепт*. 2014. С. 2666–2670.
10. Лукина В.С. Исследование мотивации профессионального развития. *Вопросы психологии*. 2005. №5. С. 35–46.
11. Никитина Н.Б. Становление и профессионализм психолога. *Гуманитарный вектор*. 2010. №2. С. 70–74.
12. Помиткіна Л.В. Психологія прийняття особистістю стратегічних життєвих рішень: монографія. К. : Кафедра, 2013. 381 с.
13. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2004. 713 с.

14. Узденов А.З. Самоактуализация психологов в процессе обучения в вузе: Автореф. дисс. ... канд. п. наук. Ставрополь, 2006.
15. Цыганкова Л.М., Демидова И.Ф. К проблеме профессионального становления психологов. Научные материалы международного форума и школы молодых ученых ИПРАН. Электронный ресурс: http://www.ipras.ru/cntnt/rus/dop_dokume/mezhdunaro/nauchnye_m/razdel_3_a/zygankova_.html (дата обращения 20.10.2016).

REFERENCES

1. Anan'ev, B. (2001). *Chelovek kak predmet poznaniya* SPb.: Piter. [in Russian].
2. Boluchevskaja, V. (2010). *Professional'noe samoopredelenie budushhih specialistov pomagajushhih professij: Monografija*. Volgograd: Izd-vo VolGMU. [in Russian].
3. Hordiienko, V. (2001). *Rozvytok osobystosti v protsesi profesionalizatsii: profesiohenez osobystosti. Psykholohiia pratsi ta profesiinoi pidhotovky osobystosti: navch. posib. / za red. P. S. Perepelytsi, V. V. Rybalky. Khmelnytskyi : TUP*. [in Ukrainian].
4. Guseva, S. & Jurasova, E. (2003). *Dinamika professional'nogo stanovlenija psihologov. Jaroslavskij pedagogicheskij vestnik*, 2. [in Russian].
5. Deeva, E. (2013). *Social'naja uspeshnost' kak faktor professional'nogo stanovlenija molodezhi. Social'no-jekonomicheskie javlenija i processy*, 6. [in Russian].
6. Zhmakina, N. (2010). *Formirovanie professional'noj kompetentnosti specialista obrazovatel'nogo uchrezhdenija. Vestnik Nizhnevartovskogo gosudarstvenogo un-ta*, 1. [in Russian].
7. Zabelina, A. (2013). *Problema samoaktualizacii lichnosti. Gumanitarnye vedomosti TGPU im. L.N. Tolstogo*, 3. [in Russian].
8. Il'in, Je.P. (2012). *Psihologija dlja pedagogov*. Piter. [in Russian].
9. Logvinov, I. & Logvinova M. & Logvinova T. (2014). *Cennostnye orientacii predstavitelej sovremennyh molodezhnyh subkul'tur dosugovoj i uchebno-professional'noj napravlenosti. Nauchno-metodicheskij jelektronnyj zhurnal Koncept*. [in Russian].
10. Lukina, V. (2005). *Issledovanie motivacii professional'nogo razvitija. Voprosy psihologii*, 5. [in Russian].
11. Nikitina, N. (2010). *Stanovlenie i professionalizm psihologa. Gumanitarnyj vektor*, 2. [in Russian].
12. Pomytkina, L. (2013). *Psykholohiia pryiniattia osobystistiu stratehichnykh zhyttievnykh rishen: monohrafiia. K. : Kafedra*. [in Ukrainian].
13. Rubinshtejn, S. (2004). *Osnovy obshhej psihologii*. SPb.: Piter. [in Russian].
14. Uzdenov, A. (2006). *Samoaktualizacija psihologov v processe obuchenija v vuze: Avtoref. diss. ... kand. p. nauk. Stavropol'*. [in Russian].
15. Cygankova, L. & Demidova, I. *K probleme professional'nogo stanovlenija psihologov. Nauchnye materialy mezhdunarodnogo foruma i shkoly molodyh uchenyh IP RAN. Jelektronnyj resurs: http://www.ipras.ru/cntnt/rus/dop_dokume/mezhdunaro/nauchnye_m/razdel_3_a/zygankova_.html (data obrashhenija 20.10.2016)*. [in Russian].

Бібліографічний опис для цитування:

Філатова Т.С. Особливості формування професійно-значущих мотивів у майбутніх психологів. *Психологічний журнал Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2020. № 4. С. 55-61.

УДК 159.9.61

ORCID: 0000-0001-6571-0976

Надія Анатоліївна Харченко,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна
kharchenkon.a@ukr.net

Галина Теодозіївна Коренюк,
магістрантка факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА АВТЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті розглянуто результати емпіричного дослідження можливостей застосування психологічного підходу у вивченні автентичності та ідентичності майбутніх педагогів. Встановлено, що психологічний підхід дозволяє вивчати феномени автентичності та ідентичності як єдині цілісні феномени, активний простір, схильний до самовдосконалення, зданий наповнювати реальність змістом, ставленням і переживаннями. За результатами емпіричного аналізу виявлено, що досліджувані дівчата мають найвищі показники за шкалою «автентичний самовираз», а найнижчі – за шкалою «знання і прийняття себе», майбутнім педагогам чоловічої статі найбільше властивий «автентичний самовираз», а найменше – «необмеженість іншими». Трансформація спогадів краще виражена у досліджуваних чоловіків, натомість жінки, хоча й не сприймають описувану ними ситуацію як дискомфортну, все ж більше пам'ятають її деталі; чоловіки більше схильні до румінацій, частіше за жінок вважають свій досвід унікальним, значущим не лише для них, а й в контексті досвіду проведення уроків; у досліджуваних спостерігаються високі показники за шкалою «самоприйняття та саморозуміння», майбутні педагоги добре розуміють цінність свого життя, свої потенційні можливості і ресурси.

Ключові слова: ідентичність, автентичність, наратив, самореалізація, професійна діяльність.

ORCID: 0000-0001-6571-0976

Nadiya Kharchenko,
Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of Psychology,
Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya,
Uman, Ukraine
kharchenkon.a@ukr.net

Halyna Korenyuk,
Master's student of the Faculty of Social and Psychological Education
Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya,
Uman, Ukraine